

МЕЛЬНИК

Юрій Миколайович
9701080@ukr.net

УДК 338.021

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ

THEORETICAL BASIS OF METHODS OF NATIONAL INDUSTRIAL POLICY AND MECHANISMS OF INFLUENCE

к.е.н., доцент, Одеська
національна академія
харчових технологій

MELNYK Yuriy Mykolaiovych – Associate Professor, Odessa National Academy of Food Technologies

У статті досліджено методи макроекономічного регулювання, які забезпечують формування соціально-економічного середовища необхідного для ефективної промислової діяльності. Визначені основні механізми в системі державного регулювання. Запропоновано основні напрями сегментних перетворень у національній промисловості. Розроблена науково обґрунтована національна промислова політика. Сформовані основні напрями сегментних перетворень у національній промисловості. Запропоновано найближчим часом затвердити «Стратегію розвитку промислового комплексу України» та план заходів стосовно її реалізації. В умовах посилення глобалізаційних процесів та міжнародної конкуренції, на ринку промислової продукції, необхідно розробити сучасну концепцію національної промислової політики, яка має інноваційно-інвестиційні орієнтири. Доведено, що за допомогою національної промислової політики здійснюється стимулюючий та стримуючий вплив на соціально-економічні системи і процеси у промисловості країни, яка забезпечує реалізацію національних інтересів у міжнародному просторі. Формування національної промислової політики забезпечує виокремлення пріоритетів розвитку, об'єктів впливу і регулювання, процедури моніторингу і контролінгу, що відповідає сучасним економічним умовам і можливостям державного регулювання та управління.

* * *

В статье исследованы методы макроэкономического регулирования, обеспечивающие формирование социально-экономической среды необходимой для эффективной промышленной деятельности. Определены основные механизмы в системе государственного регулирования. Предложены основные направления сегментных преобразований в национальной промышленности. Разработана научно-обоснованная национальная промышленная политика. Сформированы основные направления сегментных преобразований в национальной промышленности. Предложено в ближайшее время утвердить «Стратегию развития промышленного комплекса Украины» и план мероприятий по ее реализации. В условиях усиления глобализационных процессов и международной конкуренции на рынке промышленной продукции, необходимо разработать современную концепцию национальной промышленной политики, которая должна иметь инновационно-инвестиционные ориентиры. Доказано, что с помощью национальной промышленной политики осуществляется стимулирующее и сдерживающее влияние на социально-экономические системы и процессы в промышленности страны, которая обеспечивает реализацию национальных интересов в международном пространстве. Формирование национальной промышленной политики обеспечивает выделение приоритетов развития, объектов воздействия и регулирования, процедуры мониторинга и контролинга, соответствует современным экономическим условиям и возможностям государственного регулирования и управления.

* * *

The article analyzes the methods of macroeconomic regulation, which ensure the formation of the socio-economic environment necessary for effective industrial activity. The basic mechanisms in the system of state regulation are determined. The main directions of segmental transformations in the national industry are proposed. A scientifically grounded national industrial policy has been developed. The basic directions of segmental transformations in the national industry are formed. It is proposed in the near future to approve the "Strategy of development of the industrial complex of Ukraine" and the plan of measures for its realization. In a context of increasing globalization processes and international competition, the industrial market needs to develop a modern concept of national industrial policy with innovative investment guidelines. It is proved that with the help of national industrial policy, the stimulating and restraining influence on socio-economic systems and processes in the country's industry, which ensures the realization of national interests in the international space, is carried out. The formation of national industrial policy provides for the identification of development priorities, objects of influence and regulation, monitoring and controlling procedures that are in line with modern economic conditions and opportunities for state regulation and management.

Ключові слова: промислова політика, національна економіка, глобалізація, оцінка, державне регулювання

Ключевые слова: промышленная политика, национальная экономика, глобализация, оценка, государственное регулирование

Keywords: industrial policy, national economy, globalization, evaluation, state regulatio

ВСТУП

Дієвість сучасної стратегії національної промислової політики залежить від гармонічного поєднання інструментального забезпечення, яке повинно враховувати

сучасні інноваційні тенденції у розвитку макроекономічного середовища в умовах міжнародної інтеграції, у тому числі євроінтеграції. Використання досвіду промислово-розвинутих країн надає можливість виокре-

мити методи національної промислової політики та механізми впливу.

У науковій літературі є чимало науковців займалися вивченням питань національної промислової політики. О. Демешок, Л. Піддубна, Є. Масленников, Ю. Сафонов, Н. Тарнавська, О. Побережець, Л. Чернишова та інші досліджували питання національної промислової політики.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні теоретико-методичних аспектів методів сучасної стратегії національної промислової політики та механізмів впливу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з обраної теми, а також нормативно-правові документи, які регулюють процеси сучасної стратегії національної промислової політики.

При написанні роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інформаційні методи сучасної стратегії національної промислової політики забезпечують суб'єктів індустріального розвитку обґрунтованими, неупередженими, систематизованими та обробленими за допомогою економіко-математичного моделювання параметрів про внутрішнє та зовнішнє соціально-економічне середовище, що забезпечує суб'єктів промисловості інформацією для прийняття зважених ефективних стратегічних рішень.

Методи макроекономічного регулювання, які забезпечують формування соціально-економічного середовища необхідного для ефективної промислової діяльності, насамперед на досягнення економічної стійкості, контролю показників валового внутрішнього продукту та його структури, моніторингу рівня інфляції, бездефіцитності бюджетної складової, забезпечення профіциту у платіжному балансу, передбачувана динаміка курсу національної валюти, допустима частка імпорту у внутрішньому споживанні товарів або послуг та ін. Визначені аспекти формують макроекономічний фундамент національної промислової політики, Сучасний стан у макроекономічному середовищі країни формує базу передумову стратегії національної промислової політики, з урахуванням обмежень та припущень.

Метод ефективного регулювання, який враховує дерегуляції господарської діяльності у промисловості та дій стосовно імплементації міжнародного досвіду якісного та ефективного відповідного інституційного регулювання.

Ресурсні методи сучасної стратегії національної промислової політики різноманітні та забезпечують результативні способи прямого впливу на соціально-економічну систему, вони пов'язані із моделлю відповідних замовлень і закупівель (державних, регіональних або муніципальних), з фінансування, субсидуванням, податковими пільгами тощо. Таким чином, національна промислова політика містить у собі фінансово-економічне забезпечення фундаментальних досліджень,

підготовки кваліфікованих робітників, сприяє міграції трудових ресурсів тощо.

У системі державного регулювання застосовують наступні механізми впливу на промисловості: податкові; нормативно-правові; митно-тарифні; фінансово-кредитні; структурно-організаційні; інноваційно-інвестиційні; трансформація системи регулювання та управління; підтримка зовнішньоекономічної діяльності та суб'єктів малого підприємництва.

У національній системі оподаткування односторонній фіскальний підхід повинен бути замінений на багатосторонній, який враховує підфункції регулюючої функції податків.

Віддача на інвестований капітал формується з урахуванням різних факторів впливу та з урахуванням сукупного рівня податкового навантаження на промислову галузь країни. Впровадження сприятливого податкового режиму збільшить віддачу від інвестованого капіталу у промисловість та збільшить привабливість і конкурентоспроможність національного макроекономічного середовища.

В умовах європейського вектору розвитку податкова політика національного макроекономічного середовища повинна мати наступні пріоритети:

- створення умов необхідних для конкурування на міжнародному ринку капіталів, боргових зобов'язань, цінних паперів та інших фінансових ринках за рахунок зниження податкового навантаження;

- перегляд податкового навантаження у структурі національної економіки, з метою ліквідації дисбалансу у рівнях оподаткування, що сприятиме розвитку промисловості та її сегментних складових і стимулюванню надходження інвестиційного капіталу у високотехнологічні галузі національної економіки.

Застосування важелів податкової політики є потужним способом впливу на стратегічний розвиток промислової галузі національної економіки.

Безпосередній вплив на формування сучасної стратегії національної промислової політики мають податкові інструменти:

- визначення об'єкта та суб'єкта оподаткування,
- ставки податків і зборів;
- пільги та квоти;
- штрафні санкції та пеня;
- механізм визначення бази оподаткування;
- механізм сплати податків і зборів.

У макроекономічному середовищі податки та збори дають можливість безпосереднього впливу на доходи суб'єктів, обсяги споживання та заощадження тощо.

Податки та збори впливають на національну економіку через дохід кінцевого використання економічних агентів та зміну відносних цін залежно від системи оподаткування, вплив податкової політики на макроекономічні змінні може проявлятися по-різному. У цілому зниження податків стимулює зростання приватних витрат і сукупної пропозиції у ринковому середовищі. Зростання податків, навпаки, призводить до їхнього скорочення. Рівень оподаткування в національній економіці вимірюється відношенням загальної суми фіскальних вилучень до суми доходів суб'єктів і домогосподарств (ставка сумарного оподаткування доходів, або середня ставка податку) [4].

Для стимулювання розвитку нових або інновацій-

них технологій і випуску конкурентоспроможної промислової продукції слід розширити практику субсидування частини відсоткових ставок за кредитами, які використовуються на модернізацію технологічного обладнання та інших необоротних активів.

Міжнародні інтеграційні процеси та посилення зовнішньоекономічних відносин через неефективну митно-тарифну політику також сильно впливає на розвиток національної промисловості. Практика застосування митно-тарифних методів формує відповідну політику країни.

Національна митно-тарифна політика повинна захищати національних виробників промислової продукції і внутрішній ринок від надходження низькоякісної або застарілої промислової продукції у макроекономічний простір країни. Раціональна митно-тарифна політика забезпечує зниження витрат на закупівлю сучасного (інноваційного) високопродуктивного обладнання, виробництво якого не здійснюється у країні.

Суттєвим важелем впливу на формування сучасної стратегії національної промислової політики є політика структурно-організаційних перетворень.

На мезорівні, тобто на рівні фінансово-промислових груп, холдингах або корпорація, структурно-організаційна політика повинна бути орієнтована на створення сучасних науково-промислових та виробничих комплексів. В умовах сьогодення, їх створення та функціонування має перешкоди через відмінності форм власності. Як правило, у науково-дослідних структурах державна форма власності, а у промисловості – акціонерний капітал. Механізм об'єднання «науки та виробництва» у сучасних умовах не відпрацьований, тому потрібне внесення відповідних змін до нормативно-правових актів країни.

Потребує підтримки промислового підприємства середнього та невеликого масштабу, які можуть забезпечити значний прорив у розвиток промисловості країни, за рахунок мобільності пристосування до мінливого міжнародного простору та випуску конкурентоспроможної промислової продукції. Підтримка промислових підприємств середнього та невеликого масштабу повинна полягати у знятті зайвих адміністративно-бюрократичних перепонів на шляху організації промислової діяльності, зниження тиску з боку контролюючих інституцій, спрощення системи обліку та оподаткування, допомога в отриманні фінансово-інвестиційних ресурсів.

Нормативно-правове забезпечення сучасної стратегії національної промислової політики – це правові механізми, які забезпечують функціонування соціально-економічної системи на всіх рівнях, у тому числі на національному та міжнародному. Нормативно-правове забезпечення має ознаки обов'язкового або примусового характеру, закони, постанови, розпорядження, та добровільними, наприклад, кодекси поведінки, етичні правила тощо. Разом вони утворюють правову основу, яка повинна застосовуватися при формуванні сучасної стратегії національної промислової політики.

Промисловість країни потребує підтримки інноваційно-інвестиційних ініціатив пов'язаних з інноваціями. Промислово сфера потребує впровадження сучасних прийомів координації та співпраці окремих її суб'єктів, дії яких мають пріоритетну інноваційно-інвестиційну

спрямованість у сфері промислового виробництва.

Створення сучасних структур середнього масштабу, здатних до саморозвитку, означає організацію науково-технічних і технологічних центрів наступних типів: технополіси, технопарки, інноваційні бізнес-інкубатори, особливі економічні зони, центри передачі технологій; інноваційно-інвестиційні науково-технічні центри; інжинірингові компанії.

Співпраця суб'єктів промисловості – господарських одиниць, дослідницьких центрів, університетів та відповідних державних або регіональних інституцій, дії яких орієнтовані на інноваційно-інвестиційну діяльність у сфері промислового виробництва, повинна охоплювати різноманітні сфери діяльності.

Особливої підтримки потребує розвиток інноваційно-інвестиційної інфраструктури, тобто суб'єкти національної економіки, які надаються послуги (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-аналітичні, комунікативні) із забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності для промисловості. Співпраця між суб'єктами промисловості національної економіки повинна відбуватися на принципах синергізму.

Головною метою державної інноваційної промислової політики повинно бути створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [5].

Структури (центри) передачі інноваційних технологій повинні розвивати напрацьовані наукові ідеї, які знаходяться ще на початкових стадіях промислового освоєння або провадження. Визначені аспекти характеризують високо ризиковий (венчурний) бізнес, який вимагає відповідної системи фінансування та моніторингу.

Інноваційно-інвестиційні науково-технічні центри повинні здійснювати впровадження сучасних національних і закордонних інноваційних технологій. Зазначені центри повинні вкладати значні фінансові ресурси у наукові розробки і технологічні нововведення, тому на першому етапі формування та функціонування вони потребують фінансово-економічної підтримки відповідних інституцій.

Інжинірингові компанії повинні вирішувати питання комплексної модернізації суб'єктів промислового виробництва. Суб'єкти повинні сформулювати техніко-технологічні проекти з випуску промислової продукції, а інжинірингові компанії повинні запропонувати комплексні рішення визначених питань, забезпечити проектування, поставку відповідного високотехнологічного обладнання та здійснювати сервісне обслуговування його.

Впровадження новітніх наукових розробок у промислове виробництво національної економіки має значні перепони. Більше двадцяти років маємо розриви у ланцюжку просування промислової продукції «дослідження-впровадження-забезпечення-виробництво-збут-споживання-утілізація».

Найбільш гостро продовжують стояти питання роз'єднаності наукової та промислово-виробничої діяльності у національному макроекономічному середовищі. Існує також розрив між фундаментальними і

відповідних державних інституцій, тому що якісні орієнтири їх функціонування формують основні критерії зрілості системи національного устрою, на превеликий жаль, деяка частина правових та силових структур країни працює на інтереси окремих груп, верств населення та навіть окремих суб'єктів національної економіки. Суб'єкти господарювання промислової діяльності постійно перебувають під загрозою штучного банкрутства і неправомірних дій контролюючих інституцій, що приводить до невинуватих витрат на заходи щодо охорони і збереження їх оборотних та оборотних активів.

Таким чином, сучасна концепція національної промислової політики повинна формуватися при безпосередній участі не тільки державних і регіональних інституцій, але й асоційованих структур підприємницького середовища, а також експертно-аналітичного співтовариства науковців і високопрофесійних фахівців-практиків. Промислова політика – це концепція державних і регіональних інституцій, яка націлена на ефективний стратегічний розвиток промисловості у результаті використання прогресивних і пріоритетних методологічних підходів, принципів та механізмів.

ВИСНОВКИ

Практичні аспекти національної промислової політики формують систему взаємопов'язаних нормативно-правових, адміністративно-розпорядчих, фінансово-економічних, соціальних та природоохоронних інституційних рішень і заходів, які дозволяють регулювати та управляти розвитком національної промисловості у відповідності до поставленої мети, визначених завдань в умовах глобалізації та агресивного зовнішнього середовища.

Необхідно найближчим часом затвердити «Стратегію розвитку промислового комплексу України» та план заходів стосовно її реалізації. В умовах посилення глобалізаційних процесів та міжнародної конкуренції, на ринку промислової продукції, необхідно розробити сучасну концепцію національної промислової політики, яка має інноваційно-інвестиційні орієнтири.

Науково-обґрунтована національна промислова політика повинна стати програмою-орієнтиром й інструментом переходу національної економіки від нинішнього стану з гіпертрофовано-розвиненими сировинними сферами та не конкурентоздатними переробними галузями до макроекономіки, де мають місце наукомісткі, високотехнологічні та експортно-орієнтовні галузі, які спираються на вже наявні потужні, але підлягають модернізації інфраструктурні елементи добувної галузі, металургійного та машинобудівного комплексів макроекономічного середовища країни.

Дослідивши методи та механізми впливу відповідних інституцій на стратегічний розвиток національної промисловості, необхідно сучасне удосконалення податкової та фінансово-кредитної політики. Основні причини стагнації у промисловості країни формує роз'єднаність наукової-дослідної та виробничої сфер промислової діяльності у національному макроекономічному середовищі.

Доведено, що за допомогою національної промис-

лової політики здійснюється стимулюючий та стриму-ючий вплив на соціально-економічні системи і процеси у промисловості країни, яка забезпечує реалізацію національних інтересів у міжнародному просторі. Формування національної промислової політики забезпечує виокремлення пріоритетів розвитку, об'єктів впливу і регулювання, процедури моніторингу і контролінгу, що відповідає сучасним економічним умовам і можливостям державного регулювання та управління.

Список використаних джерел

1. Государственное регулирование рыночной экономики / под ред. В.И. Видяпина, В.Г. Князева, В.А. Попова. М.: Изд. Дом "Путь России"; ЗАО "Изд. Дом "Экономическая литература", 2002. 590 с.
2. Чернишова Л.О., Козуб В.О., Носач Л.Л., Соболева Н.Ф. Міжнародна економіка: конспект лекцій. Видання 2-ге, перероб. та доп. Х.: Видавництво "Форт", 2015. 348 с.
3. Демешок О. Механізм формування та реалізація промислової політики: концепт та системоутворюючі регулятори. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2014. Вип. 2. С. 190-194.
4. Масленников Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства: монографія. Одеса: Прес-кур'єр, 2015. 316 с.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
6. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства: монографія. Херсон: Видавництво Грін Д.С., 2016. 500 с.
7. Григор'єв Г.С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації: монографія. Херсон: Олді-плюс, 2017. 380 с.

References

1. State regulation of the market economy / ed. V.I. Vidypina, V.H. Kniazeva, V.A. Popova. Moscow: Publishing House "Path of Russia"; ZAO Publishing House "Economic Literature", 2002. 590 p.
2. Chernyshova L.O., Kozub V.O., Nosach L.L., Sobolev N.F. International Economics: Summary of lectures. Edition 2nd, processing. and add. Kharkiv: Publishing "Fort", 2015. 348 p.
3. Demeshok O. The mechanism of formation and realization of industrial policy: the concept and system-forming regulators. Global and national problems of economy. Mykolaiv National University after V.O. Sukhomlynskyi, 2014. Issue 2. pp. 190-194.
4. Maslennikov Ye.I. Methodological and practical principles of the research of the management system of financial stability of an industrial enterprise: a monograph. Odessa: Press courier, 2015. 316 p.
5. About innovation activity: Law of Ukraine dated 04.07.2002 № 40-IV. Date updated: 12/05/2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
6. Poberezhets O.V. Theoretical-methodological and practical principles of research of the system of management of the results of the activity of an industrial enterprise: monograph. Kherson: Publishing house Hrin D.S., 2016. 500 p.
7. Hrihoriev H.S. Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization: monograph. Kherson: Oldi Plus, 2017. 380 p.